

неможлива без урахування всіх можливих факторів, здатних вплинути на динаміку валютного курсу та платіжного балансу країни.

Література:

1. Веріга Г.В. Платіжний баланс і валютний курс: діалектика взаємозв'язку / Г.В. Веріга // Бізнес Інформ. – 2013. - №2. – С. 231 – 235.
2. Мелих О. Ю. Фіскальні ефекти реалізації валютної політики в Україні / О. Мелих // Галицький економічний вісник. – 2015. – №2 (49). – с. 164 – 176.
3. Мулякова-Бочі А.К. Рахунок операцій з капіталом і фінансових операцій платіжного балансу в посткризовому розвитку економіки України / А.К. Мулякова-Бочі, О.О. Сунцова // Бізнес Інформ. – 2013. – №5. – С. 182 – 184.
4. Федорова Г.Ю. Асиметрії платіжного балансу України з державами ЄС / Г.Ю. Федорова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. - №5–6. – С.151 – 157.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).

Марчук Назарій

ст. гр. Фм – 11

Тернопільський національний економічний університет

20nazar1997@gmail.com

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лободіна З. М.

ПРАКТИКА І ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Одним із елементів бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави та інструментом міжбюджетних відносин є міжбюджетні трансферти. Відповідно до статті 1 Бюджетного кодексу України міжбюджетні трансферти – це «... кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого» [4].

Розглянемо практику планування основних видів міжбюджетних трансфертів. Зміни у порядку планування дотацій відбулися із запровадженням з 2015 р. механізму вирівнювання доходної спроможності бюджетів територіальних одиниць не за видатками, а за доходами.

В основі діючої системи горизонтального бюджетного вирівнювання знаходиться індекс податкоспроможності відповідного бюджету за надходженнями податку на доходи фізичних осіб (обласні, районні

бюджети, бюджети міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад), податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки (обласні бюджети): Якщо значення індексу: в межах 0,9–1,1 – вирівнювання не здійснюється; менше 0,9 – надається базова дотація місцевому бюджету в обсязі 80% суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9; більше 1,1 – передається реверсна дотація з місцевого бюджету в обсязі 50% суми, що перевищує значення такого індексу 1,1. Інші доходи місцевих бюджетів, в т. ч. і загальнодержавні податки та збори, при вирівнюванні не враховуються [1].

Під час розрахунку запланованого обсягу базової / реверсної дотації на наступний бюджетний період враховуються такі параметри як: кількість наявного населення на 1 січня звітного (поточного) бюджетного періоду; обсяг надходження податку на доходи фізичних осіб (15% до обласного бюджету, 60% до бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад) за попередній бюджетний період; обсяг надходження податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки (10% до обласних бюджетів) за попередній бюджетний період; індекс податкоспроможності відповідного бюджету окремо за надходженнями зазначених вище податків.

Враховуючи алгоритм горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів та використовуючи методику і дані [3] Міністерства фінансів України, розрахуємо обсяг базової / реверсної дотації на 2017 рік.

Так, середній рівень надходжень на 1 жителя, який використано при розрахунку дотацій, склав за: податком на доходи фізичних осіб (60%) для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад – 1003,76 грн.; податком на прибуток приватних підприємств (10%) для обласних бюджетів – 58,84 грн.; податком на доходи фізичних осіб (15%) для обласних бюджетів – 250,94 грн.

Тобто, базову дотацію отримують:

1) бюджети міст обласного значення, районні бюджети та бюджети об'єднаних територіальних громад, по яких обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб на 1 жителя не перевищує 903,38 грн.,

2) обласні бюджети, по яких обсяг надходження на 1 жителя податку на доходи фізичних осіб не перевищує 225,85 грн., податку на прибуток підприємств – 52,96 грн.

З місцевих бюджетів до державного буде перерахована реверсна дотація за умови, якщо надходження на 1 жителя становлять:

1) для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад – вище 1104,14 грн.;

2) для обласних бюджетів з податку на доходи фізичних осіб – вище 276,03 грн., податку на прибуток підприємств – 64,72 грн.

Плановий обсяг базової дотації на 2017 рік складає 5,8 млрд. грн., реверсної дотації – 3,9 млрд. грн.

У чинному порядку розрахунку запланованого обсягу базової (реверсної) дотації на наступний бюджетний період, як справедливо констатують Т. Кізима та З. Лободіна, не передбачено можливість здійснення перерахунку обсягу зазначеного трансферту внаслідок змін основних показників (наявне населення, фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств), які можуть відбутися протягом відповідного бюджетного року внаслідок певних обставин.

Тобто, запланований у 2016 р. на 2017 р. обсяг зазначених видів трансфертів не перераховується. Внаслідок цього, вплив певних чинників (наприклад, зміна місця реєстрації великих платників податків) може спричинити суттєве недовиконання (перевиконання) плану податкових надходжень і отримання (вилучення) необгрунтованого завищеного або заниженого обсягу базової (реверсної) дотації. Загалом обсяг дотації по усіх місцевих бюджетах України від таких відхилень не змінюється, однак для окремого місцевого бюджету може стати суттєвою проблемою, оскільки унеможливить здійснення видатків у повному обсязі для реалізації запланованих повноважень органів місцевого самоврядування [2, с. 15].

Для забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень, із державного бюджету передаються місцевим бюджетам субвенції. У законі про Державний бюджет України затверджуються планові обсяги субвенцій окремо для обласних, районних, міських бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад. Зокрема, на фінансування освіти місцевим бюджетам передається освітня субвенція, охорони здоров'я – медична субвенція, соціального захисту – субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту.

Плануванням обсягів субвенцій займається Міністерство фінансів України разом з Міністерством освіти і науки України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством соціальної політики України, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України і т. д.

Плановий обсяг освітньої субвенції для конкретного місцевого бюджету розраховується на основі таких параметрів: кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів і учнів, які здобувають повну загальну середню освіту у професійно-технічних навчальних закладах, у

міській та сільській місцевості, гірських населених пунктах; наповнюваність класів; коригуючі коефіцієнти приведення, що застосовуються до кількості учнів різних типів загальноосвітніх навчальних закладів і учнів, які здобувають повну загальну середню освіту у професійно-технічних навчальних закладах, та залежно від місцевості, в якій розташований заклад.

Плановий обсяг медичної субвенції визначається з урахуванням показників: кількість населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці; коригуючі коефіцієнти, що враховують відмінності у вартості надання медичної допомоги; особливості надання медичної допомоги у гірських населених пунктах.

Обсяги субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги: сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям; на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» планують, враховуючи розмір державної соціальної допомоги конкретного виду та прогнозну кількість одержувачів зазначених видів допомог на плановий бюджетний рік.

Плановий обсяг субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на: оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот; придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу розраховують на основі прогнозованої кількості отримувачів пільг, житлових субсидій та вартості палива, скрапленого газу, середнього розміру субсидій і т.д.

Результати проведеного дослідження дають підстави констатувати зростаючу роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів, що супроводжується одночасним зниженням фінансової самостійності органів місцевого самоврядування і свідчить про низьку податкоспроможність більшості регіонів України. Незважаючи на позитиви від проведеної у 2015 р. реформи міжбюджетних відносин, мають місце недоліки при здійсненні горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.